

Inspectie Veiligheid en Justitie
Ministerie van Veiligheid en Justitie

Toetsingskader Doorlichtingen penitentiaire inrichtingen

Onderlegger

Inhoudsopgave

	Inleiding	3
A	Rechtspositie	7
A.1	Rechtmatige insluiting en ontslag	7
A.2	Huisregels	7
A.3	Dagprogramma	8
A.4	Accommodatie en leefomstandigheden	12
A.5	Voeding en Winkel	13
A.6	Maatschappelijk contact	14
A.7	Toegang zorg	16
A.8	Straffen en maatregelen	17
A.9	Beklag	17
B	Omgang met gedetineerden	19
B.10	Intake, Screening & Selectie	19
B.11	Bejegening	20
B.12	Rapportage en Documentatie	21
C	Interne veiligheid	22
C.13	Preventie en beheersing van calamiteiten	22
C.14	Agressiebeheersing	22
C.15	Drugsontmoediging	24
D	Maatschappijbeveiliging	25
D.16	Beveiligingsvoorzieningen en -toezicht	25
D.17	Vrijhedenbeleid	26
D.18	Voorwaardelijke invrijheidstelling (v.i.)	27
E	Maatschappelijke reïntegratie	29
E.19	Voorbereiding reïntegratie en nazorg	29
E.20	Reïntegratietrajecten	30
F	Personeel & Organisatie	31
F.21	Personele zorg en -inzet	31
F.22	Communicatie	32
F.23	Integriteit	32
F.24	Evaluatie	33
I	Bijlage Afkortingen	34

Inleiding

De Inspectie Veiligheid en Justitie (IVenJ) gebruikt bij haar doorlichtingen van penitentiaire inrichtingen een toetsingskader. Dit toetsingskader geeft aan welke aspecten de Inspectie in haar onderzoek betreft, welke criteria daarbij als uitgangspunt dienen en op basis van welke normen de criteria geoperationaliseerd zijn. Het toetsingskader wordt geregeld bijgesteld op basis van ontwikkelingen in penitentiaire regelgeving en uitvoeringsbeleid alsmede nieuwe inzichten over de wijze waarop de IVenJ haar doorlichtingen inricht en uitvoert.

Dit toetsingskader is in 2014 aangepast en sluit aan bij de uitgangspunten van het programma modernisering gevangeniswezen (MGW) en het daarop geënte uitvoeringsbeleid (DBT¹) dat – meer dan voorheen – het accent legt op persoonsgerichte benadering en daarmee de eigen verantwoordelijkheid van gedetineerden om detentie inhoud te geven. Mede aan de hand van het toetsingskader wordt vastgesteld op welke wijze deze uitgangspunten in een penitentiaire inrichting vorm krijgen.

Met dit toetsingskader is ook gekozen voor een andere vorm en presentatie. Aan de 24 criteria die de IVenJ toetst ligt een overzichtelijk normenkader ten grondslag dat duidelijk maakt aan welke normen een penitentiaire inrichting dient te voldoen. Deze onderlegger licht toe aan welke wet- en regelgeving of ervaring de IVenJ deze normen ontleent. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen zogenaamde ‘hard-law’ criteria, zoals de Penitentiaire beginselenwet, ministeriële regelingen, vastgestelde DJI beleidsstukken etc. en ‘soft-law’ criteria die vanuit de European Prison Rules (EPR), the Committee for the Prevention of Torture (CPT) en de VN Standard Minimum Rules for the treatment of prisoners (SMR) worden gesteld. De ‘hard-law’ criteria zijn voor de IVenJ leidend. De ‘soft-law’ criteria gebruikt de IVenJ wel als kader of perspectief, maar worden niet in de oordeelsvorming betrokken. Op deze wijze maakt de IVenJ inzichtelijk waar de uitvoering naar haar oordeel niet of niet geheel in overeenstemming is met verwachtingen zoals geformuleerd in door Nederland geratificeerde verdragen.

¹ DBT staat voor: detentie, beveiliging en toezicht waarbij genoemde thema's gedurende de detentie zoveel mogelijk afgestemd op de persoon van de gedetineerde worden ingezet.

Voor de leesbaarheid en het overzicht is de uitvoering van de doorlichting gevisualiseerd in een schematisch overzicht met 6 aspecten en 24 criteria. Dit document maakt vooral inzichtelijk *hoe* de IVenJ de doorlichting uitvoert.

Voorliggend toetsingskader is, voor de vaststelling door het hoofd IVenJ, voorgelegd aan en afgestemd met verschillende stakeholders met praktische en beleidsmatige kennis over en ervaring met het gevangeniswezen.

Het toetsingskader kent de volgende opbouw en inhoud:

ASPECT	Criterium	Omschrijving	Pagina
A. Rechtspositie	1. Rechtmatige insluiting	De inrichting gaat na of de insluiting en ontslag van de gedetineerde rechtmatig is.	6
	2. Huisregels	De inrichting informeert de gedetineerden op een begrijpelijke wijze over hun rechten en plichten. De belangrijkste rechten en plichten zijn opgenomen in actuele huisregels.	7
	3. Dagprogramma	De inrichting biedt binnen de uren van het dagprogramma een gevarieerd en evenwichtig activiteitenprogramma, dat aansluit bij de wettelijke eisen en de richtlijnen van DJI.	9
	4. Accommodatie en leefomstandigheden	De accommodatie waar gedetineerden verblijven voldoet aan de daarvoor geldende standaarden en de leefomstandigheden in de inrichting zijn hygiënisch.	14
	5. Voeding en winkel	De voeding die de inrichting verstrekt, voldoet aan de voedingseisen en is afgestemd op de noodzakelijke behoeften van de gedetineerden en de inrichtingswinkel biedt een redelijk aanbod tegen een aanvaardbare prijs.	16
	6. Maatschappelijk contact	De inrichting biedt gedetineerden minimaal de in wet –en regelgeving vastgelegde mogelijkheden tot het onderhouden van maatschappelijke contacten door middel van relatiebezoek, telefoon, correspondentie en toegang tot andere media.	18
	7. Toegang zorg	De inrichting biedt toegang tot gekwalificeerde medische zorg, inclusief psychosociale en tandheelkundige zorg. Daarnaast is er geestelijke verzorging beschikbaar die aansluit bij de godsdienst en/of levensovertuiging van de gedetineerden.	21
	8. Straffen en maatregelen	De toepassing van straffen en maatregelen in de inrichting is proportioneel en gebaseerd op vastgelegde uitgangspunten.	23
	9. Beklag	De beklag- en bemiddelingsregeling, inbegrepen die met betrekking tot klachten over medische zorg, voldoet aan de eisen en functioneert naar behoren.	24
B. Omgang met gedetineerden	10. Intake, screening & selectie	De inrichting screent de gedetineerden bij binnenkomst op zorgbehoeften, veiligheids- en beheers risico's.	26
	11. Bejegening	De inrichting bejegent de gedetineerden respectvol en humaan en motiveert hen zich voor te bereiden op een aanvaardbaar maatschappelijk bestaan.	28
	12. Rapportage en documentatie	Bijzonderheden met betrekking tot gedetineerden worden in de inrichting consciëntieus gerapporteerd, geregistreerd en multidisciplinair uitgewisseld.	29
C. Interne veiligheid	13. Preventie en beheersing van calamiteiten	De inrichting is goed voorbereid op de beheersing van calamiteiten.	30
	14. Agressiebeheersing	De inrichting voert een actief beleid om geweld, bedreiging en intimidatie te voorkomen en te beheersen.	31
	15. Drugsontmoediging	De inrichting bestrijdt actief de invoer, handel en het gebruik van drugs.	33
D. Maatschappij beveiliging	16. Beveiligingsvoorzieningen en -toezicht	De bouwkundige, technische en overige systemen en procedures om ontvluchtingen uit de inrichting tegen te gaan voldoen aan de geldende eisen en er is voldoende toezicht op situaties met een verhoogd veiligheidsrisico.	34
	17. Vrijhedenbeleid	Bij het toekennen van vrijheden aan gedetineerden weegt de inrichting maatschappelijke risico's mee.	35
	18. Voorwaardelijke invrijheidstelling	De inrichting voert de geldende wet- en regelgeving en de daaruit voortvloeiende procedures rond de toekenning van vi op een correcte wijze uit.	37

ASPECT	Criterium	Omschrijving	Pagina
E. Maatschappelijke reïntegratie	19. Voorbereiding nazorg	De inrichting beschikt over werkende systemen en procedures om voor gedetineerden de aansluiting op maatschappelijke vervolgvoorzieningen te bewerkstelligen.	38
	20. Reïntegratietrajecten	De inrichting biedt aan daarvoor in aanmerking komende gedetineerden activiteiten en trajecten aan gericht op terugkeer naar de samenleving.	40
F. Personeel & Organisatie	21. Personele zorg en -inzet	De inrichting heeft de personele inzet van de inrichting kwalitatief en kwantitatief op orde en stimuleert de betrokkenheid van medewerkers bij de organisatie.	42
	22. Communicatie	De in- en externe communicatie van de inrichting functioneert naar behoren.	43
	23. Integriteit	De medewerkers van de inrichting oefenen hun functies integer uit.	44
	24. Evaluatie	De inrichting evalueert periodiek de verschillende aspecten van haar functioneren en stelt op basis daarvan beleid en uitvoering bij.	45
Bijlage	Lijst met afkortingen		46

A

Rechtspositie

A.1 Rechtmatige insluiting en ontslag

De inrichting gaat na of de insluiting van de gedetineerde rechtmatig is.

NORMENKADER

Regelgeving

Op de website van DJI zijn de werkprocessen Bevolkingsadministratie voor intern gebruik gepubliceerd. Deze voldoen aan de regels zoals gesteld in art. 566 t/m 570 van het Wetboek van Strafvordering. Daarbij wordt een onderverdeling aangehouden van de processen bij inkomst voor en na 17.00 uur.

Referentie SMR/EPR/overig Art. 7 SMR.

A.2 Huisregels

De inrichting informeert de gedetineerden op een begrijpelijke wijze over hun rechten en plichten. De belangrijkste rechten en plichten zijn opgenomen in actuele huisregels.

NORMENKADER

Regelgeving

De Pbw vermeldt in art. 56 het volgende: iedere gedetineerde moet bij binnenkomst schriftelijk en zoveel mogelijk in een voor hem begrijpelijke taal op de hoogte worden gesteld van zijn rechten en plichten. In het bijzonder wordt hij daarbij gewezen op de mogelijkheid om een klacht in te dienen en om zich te wenden tot de maandcommissaris van de Commissie van Toezicht (CvT). Een gedetineerde vreemdeling wordt gewezen op zijn recht om contact op te nemen met de consulaire vertegenwoordiger van zijn land. Relevant is dat de directeur van de inrichting volgens art. 5 Pbw verplicht is om huisregels voor zijn inrichting vast te stellen. De structuur en inhoud daarvan zijn dwingend vastgelegd in de

ministeriële *Regeling Model Huisregels Penitentiaire Inrichtingen*².

Het is niet nodig dat op elke cel een complete set huisregels voorhanden is³. Een samenvatting en verwijzing naar plaatsen in de inrichting waar bepaalde informatie voorhanden is volstaat. Deze samenvatting dient in ieder geval de volgende informatie te bevatten: regels voor bezoek, telefoongebruik, specifieke gedragsregels en bijbehorende sancties en regelgeving ten aanzien van de mogelijkheid om in contact te treden met de Commissie van Toezicht. De samenvatting dient, naast het Nederlands, beschikbaar te zijn in het Engels, Duits, Spaans, Frans, Marokkaans en Turks. Ook moeten gedetineerden mondeling of schriftelijk weten waar meer informatie in de inrichting te vinden is: waar de complete huisregels zijn, in welke talen, waar en hoe uitspraken van de RSJ geraadpleegd kunnen worden, welke tijdschriften in de bibliotheek beschikbaar zijn en hoe het juridisch loket geraadpleegd kan worden.

Referentie SMR/EPR/overig Art. 35 SMR; art. 30 EPR.

A.3 Dagprogramma

De inrichting biedt binnen de uren van het dagprogramma een gevarieerd en evenwichtig activiteitenprogramma, dat aansluit bij de wettelijke eisen en de richtlijnen van DJI.

NORMENKADER

Regelgeving

De Pbw omvat specifieke aanwijzingen met betrekking tot de regimaire activiteiten en faciliteiten die hierboven zijn vermeld.

De Pbw geeft daarbij de volgende preciseringen:

- Dagelijks minimaal 1 uur verblijf in de buitenlucht (art. 49.3 Pbw).
- Sport wekelijks ten minste tweemaal drie kwartier (netto) per week (art. 48.2 Pbw).
- Recreatie gedurende minimaal zes uren per week (art. 49.2 Pbw), uitgevoerd conform de productspecificaties.
- Ten minste 1 uur bezoek per week (art. 38.1 Pbw).
- Ten minste 10 minuten bellen per week (art. 39.1 Pbw).
- Recht op wekelijks gebruik maken van een bibliotheekvoorziening (art. 48.1 Pbw).
- Recht op deelname aan beschikbare arbeid (art. 47.1 Pbw).
- Recht op het volgen van onderwijs en andere educatieve activiteiten voor zover deze zich verdragen met de aard en de duur van de detentie en de persoon van de gedetineerde (art. 48.1 Pbw).

² Deze regeling is/wordt volgens uitvoeringsbeleid GW-DJI medio 2014 aangepast. Deze regeling is inmiddels vastgesteld en gepubliceerd.

³ Brief sectordirecteur Gw aan algemeen directeuren d.d. 19 december 2007 kenmerk 5522484/07/07.

- De directeur draagt zorg dat in de inrichting voldoende geestelijke verzorging is die aansluit bij de godsdienst of levensovertuiging van de gedetineerden (art. 41 Pbw).

Verder onderscheidt de Pbw regimes van algehele gemeenschap, van beperkte gemeenschap en een individueel regime (art. 19-22 Pbw).

Volgens art. 20 Pbw en artikel 3 lid 3 Penitentiaire Maatregel (PM) moet bij:

- ✓ een verblijf in een gevangenis met een regime van beperkte gemeenschap in een *plusprogramma* een dagprogramma worden aangeboden van 59 uur per week met 48⁴ uur aan activiteiten volgens de productspecificatie plusprogramma, waarbij gedetineerden tussen activiteiten zijn uitgesloten, of
- ✓ bij een verblijf in een huis van bewaring of gevangenis⁵ met een regime van beperkte gemeenschap in een *basisprogramma* een dagprogramma worden aangeboden van 43 uur per week met circa 42,5⁶ uur aan activiteiten volgens de productspecificatie basisprogramma waarbij gedetineerde tussen de activiteiten zijn ingesloten, of
- ✓ bij een verblijf in een gevangenis met een regime van beperkte gemeenschap in een *basisprogramma zonder arbeid* een dagprogramma worden aangeboden van 28 uur per week met minimaal 28 uur aan activiteiten volgens de productspecificatie basisprogramma zonder arbeid. Dit regime is van toepassing op de categorie arrestanten en de verblijfsduur in dit regime is maximaal 8 weken.(b)

Voorts zijn van toepassing:

Regeling van de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie van 6 november 2013 houdende wijziging van de Regeling selectie, plaatsing en overplaatsing van gedetineerden (RSPOG) in verband met het samen plaatsen van arrestanten. (Staatscourant 29-11-2013, nr. 33232)

Regeling van de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie van 10 februari 2014 houdende wijziging van de RSPOG in verband met de invoering van promoveren en degraderen van gedetineerden. (Staatscourant 20-2-2014, nr. 4617)

In de ministeriële Regeling Arbeidsloon Gedetineerden is gespecificeerd welke vergoeding gedetineerden ontvangen voor verrichte arbeid. Van belang is dat deelname aan basiseducatie of aan

⁴ Het aantal uren kan variëren op basis van het persoonlijke D&R plan.

⁵ De gedetineerde verblijvend in een gevangenis kan op basis van zijn gedrag promoveren naar een plusprogramma maar ook degraderen naar een basisprogramma. Deze mogelijkheid geldt niet voor een gedetineerde die in een hvb verblijft. In een HvB wordt uitsluitend een basisprogramma aangeboden.

⁶ Zie voetnoot 4.

maatschappelijke reïntegratie activiteiten niet in de weg staat aan een loonvervangende financiële tegemoetkoming. Gedetineerden ontvangen deze tegemoetkoming eveneens als de directeur niet kan voorzien in aanbod van arbeid (art. 5, Regeling Arbeidsloon).

Uitvoeringsbeleid

Gedetineerden starten in een basisprogramma en kunnen promoveren naar een plusprogramma. In het HvB wordt alleen een basisprogramma aangeboden, bij overplaatsing naar een gevangenis wordt een gedetineerde bij een positief promotiebesluit in een plusprogramma geplaatst. Een basisprogramma is gericht op motivatie, begeleiding naar goed gedrag en het opstellen van een D&R plan. Een plusprogramma is gericht op voorbereiding van reïntegratie en terugdringen recidive. Gedetineerden in een plusprogramma komen in aanmerking voor detentiefasering via algemeen verlof, BBI, ZBBI en PP.

Het multidisciplinair overleg (MDO) beoordeelt op basis van een toetsingskader DBT, of een gedetineerde promoveert naar een plusprogramma. De directeur neemt het promotiebesluit. Als een gedetineerde het gedrag niet kan laten zien door een stoornis (waaronder verslaving) of verstandelijke beperking, kan het MDO daar op advies van het PMO rekening mee houden.

- Sommige regimes kennen een specifieke invulling van het dagprogramma, afgestemd op een specifieke doelgroep zoals het justitieel centrum voor somatische zorg (JCvSZ), het penitentiaal psychiatrisch centrum (PPC), de extra of uitgebreid beveiligde inrichting en de terroristenafdeling.
- De regimes zijn nader omschreven in de bijbehorende productbeschrijvingen.

De wijziging RSPOG d.d. 20-02-2014 (Stcrt.) houdt in dat de regeling wordt uitgebreid met het (nieuwe) beleid inzake promoveren en degraderen van gedetineerden. Tevens omvat de regeling een duiding van de regimes en aangeboden programma's. Activiteiten vinden in beginsel gemeenschappelijk plaats, tenzij de aard van de activiteit zich daartegen verzet. De tijd benodigd voor het transport van gedetineerden en overige begeeftijden tellen niet mee voor de duur van het activiteitenprogramma, maar wel voor de duur van het dagprogramma.

Noot 1. Voorkomen moet worden dat er overlapping plaatsvindt van het aanbod van de rechtactiviteiten. Op basis van het individueel opgestelde D&R plan kan de gedetineerde een eigen invulling geven aan zijn deelname aan de op de terugkeer naar de samenleving gerichte activiteiten.

Noot 2. Een bijzonder aandachtspunt voor de IvenJ is de uitval van activiteiten, bijvoorbeeld t.g.v. vacatures of (ziekte)verlof van inrichtingspersoneel. Het risico bestaat dat daardoor het minimaal voorgeschreven aantal uren voor het activiteitenprogramma in de praktijk niet altijd wordt gehaald. Het is dan ook van belang dat uitval van regimeactiviteiten zoveel mogelijk wordt voorkomen. Uitspraken van de RSJ en CvT maken duidelijk dat bij onvoorziene uitval (ziekte, calamiteiten) niet voorzien hoeft te worden in volledige compensatie. De directeur heeft hierbij wel een inspanningsverplichting. Gedetineerden in een plusprogramma brengen hun tijd zo veel mogelijk in gemeenschappelijkheid door.

Referentie SMR/EPR/overig Art. 21, 40, 41-42, 71, 77 SMR;
Art. 25, 25.2, 27.1, 27.3/4, 27.6, 28.1-3, 28.6, 29 EPR.

A.4 Accommodatie en leefomstandigheden

De accommodatie waar gedetineerden verblijven voldoet aan de daarvoor geldende standaarden en de leefomstandigheden in de inrichting zijn hygiënisch.

NORMENKADER

Regelgeving

De ministeriële Regeling Eisen Verblijfsruimte Penitentiaire Inrichtingen omschrijft gedetailleerd waaraan de individuele verblijfsruimten (cellen) moeten voldoen, waaronder:

- vloeroppervlak cel minstens 10 m²; breedte minimaal 2 m; hoogte minstens 2 ½ m (met een marge van 10%);
- raamoppervlak minstens 0,75 m²;
- voldoende ventilatie en verwarming;
- af te schermen toilet- en wasgelegenheid;
- verplichte cel inventaris.

Art. 10.2 van deze regeling schrijft voor dat tweepersoonscellen ten minste twee stoelen en twee slaapgelegenheden hebben, plus twee afsluitbare opbergruimten.

Art. 44.4 Pbw geeft aan dat de directeur van de vestiging gedetineerden in staat moet stellen om hun uiterlijk en lichamelijke hygiëne, naar behoren te verzorgen. De ruimten waar gedetineerden verblijven (incl. douches; toiletruimte etc.) moeten schoon en ordentelijk zijn. Verder moeten gedetineerden zichzelf en hun kleding schoon kunnen houden. Beddengoed wordt regelmatig verschoond.

De luchtvoorziening bij de afzonderingsafdeling dient de mogelijkheid te hebben om verticaal zicht op de open lucht te hebben.

De Beroepscommissie uit de Raad voor Strafrechtstoepassing en jeugdbescherming (RSJ) ondersteunt deze norm met jurisprudentie⁷.

Referentie SMR/EPR/overig art. 10,11, 12-19 SMR; art. 18, 19 en 19.4 EPR; CPT stelt specifieke normen voor minimaal noodzakelijke oppervlakte van verblijfsruimtes en ten aanzien van de luchtplaatsen nog als aanvullende eis dat de luchtplaatsen ook schuilmogelijkheden moeten bieden bij slecht weer.

⁷ In haar Jaarbericht 2007 (blz.23) heeft de ISt aangegeven een verblijf in een overdekte cel met een raam zonder vensterruit niet te kunnen aanmerken als verblijf in de open lucht. Met zijn uitspraak d.d. 16/11/2010, zaaknr. 10/1846/GA ondersteunt de RSJ deze opvatting.

A.5 Voeding en Winkel

De voeding die de inrichting verstrekt, voldoet aan de voedingseisen en is afgestemd op de noodzakelijke behoeften van de gedetineerden en de inrichtingswinkel biedt een redelijk aanbod tegen een aanvaardbare prijs.

NORMENKADER

Regelgeving

Art. 42.4, 44.1 en 44.3 van de Pbw bepalen dat de directeur van de vestiging bij de voedselverstrekking rekening moet houden met medisch voorgeschreven diëten en met de godsdienstige of levensovertuiging van gedetineerden.

Veel inrichtingen bieden gedetineerden de gelegenheid om tijdens de activiteiten zelf voeding te bereiden. De voor de bereiding van voeding benodigde ingrediënten zijn veelal afkomstig uit de eigen inrichtingswinkel die wordt geëxploiteerd door een derde partij of door de inrichting zelf. Zowel bij de voedselbereiding als bij de opslag van voedingsmiddelen is het van belang dat de geldende hygiënerichtlijnen, zoals de HACCP normen, in acht worden genomen.

Uitvoeringsbeleid

Enkele inrichtingen hebben een eigen keuken maar de meeste bieden voorbereide voeding via een cateraar. Door de Dienst Justitiële Inrichtingen is in 2009 een programma van eisen opgesteld waaraan de voeding minimaal moet voldoen⁸. In dat programma van eisen is vastgelegd dat de menu's gevarieerd moeten zijn, dat rekening gehouden moet worden met vegetarische en religieuze achtergronden van gedetineerden en dat de warme maaltijd naast een hoofdgerecht in ieder geval uit een voor- of nagerecht dient te bestaan.

Ten aanzien van de winkelvoorziening neemt de Inspectie in ogenschouw of het aangeboden assortiment aansluit bij de (kook) faciliteiten die de vestiging biedt en of de winkelprijzen, rekening houdend met extra opslag-, volume- en distributiekosten, geen grotere afwijking kennen dan circa 10% van die van een doorsnee supermarkt.

Referentie SMR/EPR/overig art. 20.1 SMR, art. 22 EPR.

⁸ In 2014 is gestart met een nieuw aanbestedingsprocedure.

A.6 Maatschappelijk contact

De inrichting biedt gedetineerden minimaal de in wet- en regelgeving vastgelegde mogelijkheden tot het onderhouden van maatschappelijke contacten door middel van relatiebezoek, telefoon, correspondentie en toegang tot andere media.

NORMENKADER

Regelgeving

In art. 38 en 39 Pbw wordt het maatschappelijk contact geregeld.

Art. 38 van de Pbw geeft aan dat gedetineerden ten minste 1 uur per week op een in de huisregels vastgestelde tijd en plaats bezoek mogen ontvangen. Op dat bezoek wordt toezicht uitgeoefend. De directeur heeft de mogelijkheid bepaalde bezoekers te weigeren⁹.

Art. 39 Pbw regelt het telefoonverkeer. Gedetineerden hebben ten minste eenmaal per week op in de huisregels vastgestelde tijden en plaatsen het recht om gedurende 10 minuten een of meer telefoongesprekken te voeren met personen buiten de inrichting; in beginsel op eigen kosten. De directeur kan bepalen dat hierop toezicht wordt uitgeoefend. Ook kan hij bepaalde telefoongesprekken weigeren. Ook deze beperkingen zijn aan voorwaarden gebonden.

In de Pbw is het recht op rechtskundige bijstand geregeld (art. 37-39). In het Model huisregels penitentiaire inrichtingen (paragraaf 3.8.2.) wordt aangegeven dat bezoek van een advocaat op iedere werkdag mogelijk is, mits één dag tevoren aangemeld.

In artikel 56.3 Pbw wordt aangegeven dat gedetineerde vreemdelingen moeten worden gewezen op hun recht om contact te leggen met diplomatieke of consulaire vertegenwoordigers van hun land.

Uitvoeringsbeleid

Bij circulaire van 8 september 2000 zijn aanwijzingen gegeven voor het zgn. bezoek zonder toezicht. Dit bezoek is mogelijk voor gedetineerden die langer dan 3 maanden aaneengesloten in een normaal beveiligde gevangenis verblijven. Gedetineerden die in aanmerking komen voor bezoek zonder toezicht kunnen dit zowel in het basis- als plusprogramma ontvangen.

Per 1 september 2008 is in huizen van bewaring en gesloten gevangnissen het zgn. ouder-kind bezoek ingevoerd¹⁰. Dit bezoek vindt minimaal vier maal per jaar plaats buiten de reguliere bezoeken; op een woensdagmiddag of in het weekeinde. Verder dienen de

⁹ Er is een afzonderlijke ministeriële "Regeling toelating en weigering bezoek en beperking telefooncontacten penitentiaire inrichtingen".

¹⁰ brief van de sectordirecteur Gevangeniswezen DJI van 19 mei 2008.

bezoekruimtes voldoende op kinderen te zijn ingericht. Daarnaast is afgesproken zo veel als mogelijk rekening houden met een flexibele invulling van bezoek voor gedetineerden met kinderen en/of familie die veraf wonen. In een regime met een avond- en weekendprogramma bestaat de mogelijkheid het reguliere bezoek minimaal 1x per maand op een avond of weekend te plannen.

Referentie SMR/EPR/overig art. 37 SMR; art. 23.1, 24.1 EPR; juncto art. 37-39 Pbw.

Artikel 24.4 EPR geeft het belang aan van een zodanige bezoeksregeling dat gezinsrelaties kunnen worden onderhouden. Deze verwachting sluit aan bij artikel 9.3 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Daarin wordt gesteld dat een kind dat van een ouder of van beide ouders is gescheiden, recht heeft om op 'reguliere basis' persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden.

Het CPT vraagt in zijn standaarden aandacht voor flexibiliteit bij telefonisch contact met relaties in een andere tijdzone.

Art. 44.3 SMR en art. 24.8 EPR geven aan dat gedetineerden bij het begin van de vrijheidsbeneming of bij de overplaatsing naar een andere penitentiaire inrichting het recht hebben om hun familie daarover onmiddellijk te informeren.

Art. 24.10 EPR¹¹ geeft aan dat gedetineerden door middel van kranten, tijdschriften, radio en TV op de hoogte moeten kunnen blijven van de actualiteit in de vrije samenleving.

¹¹ Artikel 48.1 spreekt onder meer over het recht van de gedetineerde op het kennis nemen van het nieuws, voor eigen rekening.

A.7 Toegang zorg

De inrichting biedt toegang tot gekwalificeerde medische zorg, inclusief psychosociale en tandheelkundige zorg.

NORMENKADER

Regelgeving

Medische zorg

Art. 42 Pbw legt het recht van gedetineerden op medische zorg vast. De directeur moet er zorg voor dragen dat de aan de inrichting verbonden arts regelmatig beschikbaar is voor het houden van een spreekuur en op andere tijdstippen op afroep beschikbaar is. Daarnaast wordt psychiatrische, tandheelkundige zorg en andere specialistische hulp waar nodig geboden.

De directeur is er tevens verantwoordelijk voor dat in noodgevallen acuut medische zorg wordt geboden.

Hoofdstuk 7 van de Penitentiaire Maatregel (PM) is gewijd aan het beroep dat een gedetineerde kan indienen als hij een klacht heeft met betrekking tot het medisch handelen. In de huisregels moet zijn opgenomen hoe de gedetineerde een huisarts, tandarts of psychiater kan bezoeken.

Psychosociale zorg

Art. 43 Pbw stelt dat gedetineerden recht hebben op sociale verzorging en op hulpverlening. Dat betekent onder meer dat de directeur zorg moet dragen voor de beschikbaarheid van gedragskundige hulp. Binnen inrichting functioneert een zgn. Psycho-medisch Overleg (PMO) waarin gedetineerden die psychomedische zorg behoeven, worden besproken.

NB. De Inspectie beoordeelt met name de toegankelijkheid van de zorg vanuit het perspectief van de gedetineerde; de zorginhoudelijke aspecten toetst de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ).

Referentie SMR/EPR/overig art. 22 SMR; art. 41-47 EPR.

Art. 26 SMR vereist dat de arts toezicht houdt op onder meer de voedselvoorziening en de hygiëne. In het Nederlandse systeem is deze eis vertaald in de richtlijnen hygiënezorg voor justitiële inrichtingen.

De European Prison Rules stellen verder:

- dat de medische staf signalen van mogelijk gewelddadige behandeling van gedetineerden moet rapporteren;
- dat afgezonderde gedetineerden dagelijks door de medische staf worden onderzocht¹².

¹² Dit wordt ondervangen doordat bij afgezonderde gedetineerden op indicatie dagelijks overleg kan plaatsvinden met de dienstdoende arts.

A.8 Straffen en maatregelen

De toepassing van straffen en maatregelen in de inrichting is proportioneel en gebaseerd op vastgelegde uitgangspunten.

NORMENKADER

Regelgeving

De verschillende disciplinaire en ordemaatregelen die de directeur kan toepassen zijn beschreven in de Pbw en maken onderdeel uit van de hoofdstukken 7 en 8 van het model huisregels penitentiaire inrichtingen. Gedetineerden dienen volgens art. 57 Pbw te worden gehoord alvorens besloten wordt tot het opleggen van een straf of maatregel. Art. 58 Pbw schrijft voor dat gedetineerden schriftelijk en gemotiveerd geïnformeerd worden over de beslissing; zoveel mogelijk in een begrijpelijke taal. Voorts is van belang dat de straf en/of maatregel is opgelegd door een daartoe bevoegde functionaris die door het bevoegd gezag is aangewezen als (plaatsvervanger) van de directeur.

Referentie SMR/EPR/overig Art. 27-32 SMR; art. 56 ev. EPR.

A.9 Beklag

De beklag- en bemiddelingsregeling, inbegrepen die met betrekking tot klachten over medische zorg, voldoet aan de eisen en functioneert naar behoren.

NORMENKADER

Regelgeving

De beklagregeling voor gedetineerden in de inrichting is geregeld in hoofdstuk XI van de Pbw. Beklag is mogelijk tegen beslissingen van de directeur. De beklagprocedure is uitvoerig beschreven in de paragrafen 61 t/m 68. Het klaagschrift wordt uiterlijk de 7^e dag na die waarop de gedetineerde kennis heeft genomen van de gewraakte beslissing van de directeur ingediend. Het klaagschrift wordt daartoe van een dagtekening voorzien. Bij de behandeling van het klaagschrift door de beklagcommissie van de Commissie van Toezicht (CvT) van de inrichting mag de gedetineerde zich laten bijstaan door een rechtsbijstand- of vertrouwenspersoon en/of een tolk.

De uitspraak van de beklagcommissie dient in beginsel binnen vier weken na ontvangst van het beklag te worden gedaan¹³. In bijzondere gevallen kan deze termijn met vier weken worden verlengd.

¹³ De gedetineerde, maar ook de inrichtingsdirecteur, kunnen tegen de uitspraak in beroep gaan bij een door de RSJ benoemde beroepscommissie. Het functioneren van het beroep valt echter buiten de scope van een doorlichting van een afzonderlijke penitentiaire inrichting. Uitspraken in beroep worden door de IVenJ wel gehanteerd als referentiekader.

Noot 1. Voor klachten over medische zorg geldt een andere route. Deze worden zo mogelijk eerst voorgelegd aan het hoofd zorg van de inrichting. Uiteraard blijft er voor gedetineerden altijd de mogelijkheid zich rechtstreeks te beklagen bij de Commissie van Toezicht of, voor bemiddeling, de klacht voor te leggen aan de Medisch Adviseur bij het Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Noot 2. Behalve de behandeling van beklagzaken heeft de aan de inrichting verbonden CvT tot taak om toezicht te houden op de tenuitvoerlegging van de vrijheidsbeneming in de inrichting, kennis te nemen van door gedetineerden naar voren gebrachte grieven en o.a. de directeur van advies te dienen (art. 7 Pbw).

Noot 3. Binnen de CvT wordt bij toerbeurt een maandcommissaris aangewezen die zich door bezoeken aan de inrichting regelmatig op de hoogte stelt van de onder de gedetineerden levende wensen en grieven. Deze maandcommissaris houdt ten minste eenmaal per maand spreekuur in de inrichting (art. 17 PM). De CvT brengt jaarlijks vóór 1 maart een openbaar jaarverslag uit over haar werkzaamheden in het voorgaande jaar.

Referentie SMR/EPR/overig Art. 36 SMR; 70 en 70.4 EPR.

Het CPT is in zijn General Report 2006 van mening dat gedetineerden zich ook met klachten tot onafhankelijke partijen buiten het gevangeniswezen moeten kunnen wenden; bijv. de Nationale Ombudsman.

B

Omgang met gedetineerden

B.10 Intake, Screening & Selectie

De inrichting screent de gedetineerden bij binnenkomst op zorgbehoeften, veiligheids- en beheersrisico's.

NORMENKADER

Regelgeving

Volgens de richtlijnen van DJI op worden gedetineerden binnen 24 uur gescreend op en een inschatting gemaakt betreffende:

- gezondheidsrisico's;
- noodzakelijk beveiligingsniveau;
- risico voor medegedetineerden en voor zelfdestructief gedrag;
- directe persoonlijke- en zorgbehoeften.

Om bijzondere risico's van gedetineerden bij binnenkomst te kunnen vaststellen is het van wezenlijk belang dat relevante informatie tijdig beschikbaar is. Daartoe dient informatie van ketenpartners en/of het (penitentiair) dossier van de gedetineerde bij (over)plaatsing digitaal beschikbaar te zijn (Penitentiaire Maatregel, art. 38).

Contra-indicaties voor plaatsing in een mpc kunnen zijn: eventuele psychische gestoordheid; gezondheidstoestand; gedragsproblematiek; delictsachtergrond en/of opgelegde beperkingen.

Uitvoeringsbeleid

Inkomsten, Screening en Selectie (ISS) is een de procedure om binnen tien werkdagen een goed beeld van een gedetineerde te krijgen. Bij binnenkomst screenen inrichtingsmedewerkers (piw'ers, verpleegkundigen, medewerkers backoffice, casemanagers en psychologen) een gedetineerde op persoonlijkheid, situatie en problematiek. Op basis van deze observaties en informatie uit eigen

informatiebronnen en van ketenpartners wordt een concept Detentie- en Reïntegratieplan (D&R-plan) voor de gedetineerde opgesteld. De piw'er/mentor bespreekt dit concept met de gedetineerde en neemt zijn/haar visie mee in het plan. Het D&R-plan kent drie aandachtsgebieden: veiligheid en beveiliging, zorg en begeleiding, en reïntegratie en resocialisatie. Het D&R-plan is het vervolgtraject op ISS. In het Multidisciplinair Overleg (MDO) bespreekt men het concept D&R-plan en stelt men deze vast. Na vaststelling wordt het D&R-plan een actief werkdocument.

- Informatie (uit observaties of van ketenpartners) wordt toegevoegd en/of geactualiseerd.
- Activiteiten en interventies worden toegevoegd, gemonitord en bijgesteld.
- Verlof, detentiefasering en voorwaardelijke invrijheidsstelling worden opgenomen in het D&R-plan als onderdeel van het traject.
- Er vindt afstemming plaats van het D&R-plan tijdens de detentie van de gedetineerde met relevante ketenpartners, zoals gemeenten, veiligheidshuizen, 3RO en de GGZ. Voor het einde van de detentie worden op basis van need to know onderdelen het D&R-plan overgedragen aan de gemeente in het kader van de nazorg en ter voorbereiding op de terugkeer naar de samenleving.

Referentie SMR/EPR/overig Art. 24 SMR; art. 16 en 51.3 EPR.

Art. 18.7 EPR stelt dat gedetineerden, waar mogelijk, moeten kunnen kiezen voordat ze op een meerpersoonscel (mpc) worden ondergebracht.

B.11 Bejegening

De inrichting bejegt de gedetineerden respectvol en humaan en motiveert hen zich voor te bereiden op een aanvaardbaar maatschappelijk bestaan.

NORMENKADER

Regelgeving

In het Masterplan DJI 2013-2018 wordt aangegeven dat veiligheid mede bereikt wordt door een open klimaat in de inrichting, waarin personeel en gedetineerden voldoende interactie hebben en zich respectvol tot elkaar verhouden. Hierbij is aandacht voor de zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van de gedetineerden. Belangrijk hierbij is het ontstaan van ruimte voor een menswaardige invulling van de detentie op basis van een respectvolle en eerlijke bejegening van gedetineerden, zonder onnodig leed en zonder aantasting van hun persoonlijke integriteit. Belangrijk om dit te realiseren is het vakmanschap van het personeel en de motiverende bejegening van gedetineerden.

Art. 74 Pbw eist dat de directeur zorg draagt voor een regelmatig overleg met gedetineerden over zaken die rechtstreeks de detentie raken.

Referentie SMR/EPR/overig Art. 48 SMR en 75 EPR geven aan dat inrichtingsfunctionarissen voorbeeldgedrag moeten laten zien.
Art.6 SMR stelt dat gedetineerden niet mogen worden gediscrimineerd op basis van ras, geslacht, religie, politieke opvatting, nationaliteit of anderszins. Art. 13 EPR correspondeert hiermee.

B.12 Rapportage en Documentatie

Bijzonderheden met betrekking tot gedetineerden worden in de inrichting consciëntieus gerapporteerd, geregistreerd en multidisciplinair uitgewisseld.

NORMENKADER

Regelgeving

De Penitentiaire Maatregel (art. 35-37) bepaalt dat van gedetineerden een penitentiair dossier wordt aangelegd. Dit dossier kent een standaardindeling en dient te bestaan uit:

- een overzicht van de periodes en inrichtingen van verblijf;
- selectie- en plaatsingsvoorstellen;
- registratiekaarten;
- overige bescheiden die betrekking hebben op specifieke feiten en omstandigheden in de inrichtingen van verblijf.

Naast het penitentiair dossier is er een inrichtingsdossier met informatie die vooral relevant is gedurende het verblijf van de gedetineerde in de inrichting. Het inrichtingsdossier dient een half jaar na (definitief) vertrek vernietigd te zijn (PM art. 39-4).

Op 14 februari 2014 is de Regeling Selectie Plaatsing en Overplaatsing Gedetineerden aangepast. De toelichting wordt stelt dat voor elke gedetineerde binnen 13 dagen een concept detentie- en reïntegratieplan (D&R plan) wordt opgesteld dat binnen vier weken na binnenkomst in een huis van bewaring of een gevangenis in het multidisciplinaire overleg (MDO) wordt besproken en vastgesteld. De doelen die in het D&R plan worden gesteld, zijn zoveel mogelijk opgesteld in overleg met de gedetineerde en afgestemd met ketenpartners.

Referentie SMR/EPR/overig N.v.t.

Interne veiligheid

C.13 Preventie en beheersing van calamiteiten

De inrichting is goed voorbereid op de beheersing van calamiteiten.

NORMENKADER

Regelgeving

In het Operationeel handboek Bedrijfshulpverlening (BHV) DJI 2013 en overige relevante interne richtlijnen van DJI worden de verschillende procedures en systemen met betrekking tot de veiligheid van gedetineerden, personeel en bezoekers beschreven. Dit strekt zich ook uit de tot de in de inrichting aanwezige spreek-luisterverbinding die bestaat tussen de verblijfsruimte en de Centraalpost. Gedetineerden kunnen zo te allen tijde met personeel in contact komen.

Referentie SMR/EPR/overig Art. 52.2 en 52.4 EPR.

C.14 Agressiebeheersing

De inrichting voert een actief beleid om geweld, bedreiging en intimidatie te voorkomen en te beheersen.

NORMENKADER

Regelgeving

Verplichtingen zijn vastgelegd in de Pbw (hst. VI) en in afzonderlijke ministeriële regelingen zoals de geweldsinstructie penitentiaire inrichtingen en de regeling mechanische middelen in penitentiaire inrichtingen.

DJI voert een actief beleid om de vaardigheid van executieve medewerkers in het beheersen van risicovol gedrag op peil te houden. Een primaire vereiste daarvoor is dat de medewerkers over

een goede fysiek-mentale conditie beschikken. Om deze conditie te bereiken en te behouden is de fysieke vaardigheidstraining (FVT) geïntroduceerd. Om de fysieke conditie te beoordelen wordt jaarlijks een fysieke vaardigheidstest van executieve medewerkers afgenomen. Hierbij moet worden voldaan aan de bij de leeftijdscategorie behorende normtijden. De resultaten van de test moeten in het jaarlijkse functioneringsgesprek worden meegenomen.

Als op een gedetineerde, uit oogpunt van bescherming van zichzelf of van anderen, mechanische middelen worden toegepast dan wordt voor de beoordeling van de toestand van de gedetineerde de justitieel geneeskundige geïnformeerd.

De IvenJ gaat er tevens van uit dat er tijdens de (ingeroosterde) sportmomenten voor executieve medewerkers aandacht is voor het op peil houden van de Elementaire Zelfverdediging (voorheen penitentiair praktisch optreden) en dat er – afzonderlijke – trainingen zijn voor het beschikbare interne bijstandsteam (IBT).

Relevante bronnen:

Circulaire Veiligheid Personeel, kenmerk 5531554/08/DJI en het Besluit tot invoering van normtijden bij de Fysieke Vaardigheidstoets DJI d.d. 4 december 2013, kenmerk 5754272/13.

Hiermee wordt voldaan aan de normen die worden beschreven in de EPR (art. 52.2 en art. 64-68)) en SMR (art. 33 en 34).

De Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (ISZW) toets organisaties op basis van de Arbowetgeving onder andere of deze voldoen aan de eisen die van toepassing zijn op het beschermen van werknemers tegen agressie en geweld. De ISZW toetst dit aan de hand van de volgende 11 vragen.

1. Heeft u de risico's op het gebied van agressie en geweld in kaart gebracht?
2. Heeft u een procedure om incidenten te melden, registreren en analyseren?
3. Geeft u uw medewerkers voorlichting, instructie en training over agressie en geweld?
4. Heeft uw organisatie een protocol voor agressie en geweld?
5. Heeft u huisregels opgesteld, waaraan bezoekers en cliënten zich moeten houden?
6. Heeft u afdoende organisatorische en personele maatregelen getroffen?
7. Heeft u voldoende voorzieningen getroffen om agressie en geweld tegen te gaan?
8. Is er een goed werkend alarmsysteem met een adequate alarmprocedure?

9. Is er een regeling voor opvang, ondersteuning en nazorg na een incident?
10. Heeft u een regeling gericht op het aanpakken van de dader of daders?
11. Evalueert u periodiek uw beleid en maatregelen tegen agressie en geweld?

De IvenJ gaat na of de inrichting beschikt over beleid dat aansluit bij genoemde punten van de ISZW. Zie voor een volledig overzicht: www.inspectieszw.nl/Images/Flyer_Agressie-Geweld_tcm335-312202.pdf?

Referentie SMR/EPR/overig Art. 33 en 34 SMR; art. 52-2 en art. 64-68 EPR.

C.15 Drugsontmoediging

De inrichting bestrijdt actief de invoer, handel en het gebruik van drugs.

NORMENKADER

Regelgeving

In art. 34 Pbw is het doorzoeken van de verblijfsruimte van gedetineerden geregeld. De art. 29 en 30 Pbw besteden aandacht aan respectievelijk visitatie en urinecontroles.

Per januari 2009¹⁴ is een aangepast drugsbeleid in de inrichtingen geïmplementeerd met het oogmerk:

- gedetineerden en bezoekers beter voor te lichten over de gevolgen van gebruik binnen een pi;
- meer aandacht te geven aan drugsbeleid bij de opleiding van medewerkers;
- de introductie van een zgn. slangentafel in de bezoekzaal;
- striktere controle op drugsgebruik door intensivering van urinecontroles (uc's) en de inzet van honden;
- een stringenter en uniforme sanctionering.

Referentie SMR/EPR/overig Art. 54.1 EPR.

¹⁴ DJI-Gw werkt aan een herziening van het drugsontmoedigingsbeleid. Deze wordt in 2015 verwacht.

D

Maatschappijbeveiliging

D.16 Beveiligingsvoorzieningen en -toezicht

De bouwkundige, technische en overige systemen en procedures om ontvluchtingen uit de inrichting tegen te gaan functioneren naar behoren en er is voldoende toezicht op situaties met een verhoogd veiligheidsrisico.

NORMENKADER**Regelgeving**

Het gevangeniswezen heeft als doel om gedetineerden in te sluiten en een ongestoorde tenuitvoerlegging te realiseren. Doorgaans vindt dit plaats in een gebouw waarbinnen voor de gedetineerden in meer of mindere mate sprake is van bewegingsvrijheid. Zo kent de extra beveiligde inrichting (EBI) voor de gedetineerde slechts zeer beperkte bewegingsvrijheid, terwijl een zeer beperkt beveiligde inrichting (zbbi) het voor de gedetineerde mogelijk maakt om vanuit de zbbi op gecontroleerde wijze deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer buiten de inrichting. In beide gevallen is het ongewenst dat een gedetineerde ontvlucht, maar zullen de voorzieningen en instructies om dat te voorkomen verschillen. Omdat het voorkomen van ontvluchtingen zo inherent is aan het systeem van opsluiting is er op dit criterium geen sprake van expliciete (inter)nationale regelgeving.

Uitvoeringsbeleid

Naar aanleiding van een aantal ontvluchtingen is door DJI het beleid penitentiaire scherpste vastgesteld. Hierbij worden vijf kernprocessen onderscheiden waaronder de wijze waarop het luchten en het tellen moet zijn georganiseerd. Aan dit beleid ontleent de IVenJ grotendeels de relevante toetsingscriteria van dit criterium. De IVenJ maakt bij haar doorlichtingen tevens gebruik van het resultaat van de SSH-audits die DJI regelmatig uitvoert in inrichtingen. De IVenJ

gaat daarbij vooral na of aanbevelingen naar aanleiding van de audits zijn opgepakt door zowel de inrichting als DJI.

Referentie SMR/EPR/overig N.v.t.

D.17 Vrijhedenbeleid

Bij het toekennen van vrijheden aan gedetineerden weegt de inrichting maatschappelijke risico's mee.

NORMENKADER

Regelgeving

Dat gedetineerden om humanitaire redenen met verlof behoren te kunnen gaan (bv. om zieke verwanten te bezoeken of een begrafenis bij te wonen) is vastgelegd.

In de ministeriële regeling Tijdelijk verlaten van de inrichting (TVI)¹⁵ is het verlofbeleid uitgewerkt. Naast de mogelijkheid van begeleid verlof worden daarin vier soorten onbegeleid verlof onderscheiden: algemeen verlof, regimes gebonden verlof, incidenteel verlof en strafonderbreking.

Slachtofferbelang

De belangen van slachtoffers en nabestaanden dienen nadrukkelijk en zichtbaar mee te worden gewogen in de beslissingen over vrijheden van gedetineerden. Zie brief d.d. 29 maart 2012 met kenmerk 5740134/12. Voorts dient het tijdig via het Informatiepunt Detentieverloop informeren van slachtoffers en nabestaanden over de datum van het verlof of strafonderbreking te zijn gewaarborgd in de werkprocessen van de inrichtingen. Zie brief d.d. 7 november 2012 met kenmerk 5740134/12.

Algemeen verlof kan individueel worden verleend als ten minste 1/3 van de opgelegde straf is ondergaan en het strafrestant nog ten minste drie maanden en ten hoogste een jaar bedraagt. Het algemene verlof duurt maximaal 60 uur. Het maximale aantal malen dat verlof kan worden verleend is gelijk aan de helft van het aantal maanden strafrestant. In verband met een evenwichtige spreiding van de verloven, stelt de directeur een verlofschema op.

Regimes gebonden verlof wordt, afhankelijk van het toepasselijke regime, vierwekelijks of wekelijks gedurende in beginsel maximaal 52 uur verleend aan gedetineerden in respectievelijk beperkt beveiligde en zeer beperkt beveiligde inrichtingen.

Incidenteel verlof (IV) kan in bijzondere gevallen worden toegekend.

¹⁵ Het verlofbeleid wordt in 2015 geëvalueerd en de regeling TVI aangepast.

Art.4 van de Regeling geeft weigeringsgronden voor verlof (serieus onttrekkingsrisico; gevaar voor ernstige verstoring openbare orde of plegen strafbare feiten; risico van alcohol- of druggebruik; gebleken onbetrouwbaarheid m.b.t. het nakomen van afspraken etc.).

Strafonderbreking (SOB) kan worden verleend wegens zodanig bijzondere omstandigheden in de persoonlijke sfeer, dat niet kan worden volstaan met een andere vorm van verlof. In geval van SOB wordt de tenuitvoerlegging van de sanctie opgeschort; verlof heeft geen verlenging van de sanctietermijn tot gevolg.

Naast de mogelijkheden om met verlof te gaan, kunnen gedetineerden in aanmerking komen voor detentiefasering. Dit impliceert dat zij na verloop van de detentietijd kunnen worden overgeplaatst naar resp. een beperkt beveiligde inrichting of een zeer beperkt beveiligde inrichting. Daarnaast kunnen gedetineerden die aan de voorwaarden voldoen in aanmerking komen voor plaatsing in een penitentiaal programma. De penitentiaire inrichting van herkomst draagt gedetineerden die voor detentiefasering in aanmerking komen voor aan de selectiefunctionaris. Deze beslist vervolgens over de overplaatsing naar een minder beveiligde setting.

Referentie SMR/EPR/overig	Art. 60.2 SMR; art. 24.9 EPR. en art.103.6 EPR geven aan dat er een verlosysteem behoort te zijn dat onderdeel is van het regime voor veroordeelden.
---------------------------	--

D.18 Voorwaardelijke invrijheidstelling (v.i.)

De inrichting voert de geldende wet- en regelgeving en de daaruit voortvloeiende procedures rond de toekenning van v.i. op een correcte wijze uit.

NORMENKADER

Regelgeving

Op 1 juli 2008 is de Wet voorwaardelijke invrijheidstelling (v.i.) van kracht geworden. Dit houdt in dat veel gedetineerden na hun invrijheidstelling een proeftijd hebben waarin zij zich moeten houden aan bepaalde voorwaarden. Houdt men zich hier niet aan dan kan de v.i. worden herroepen.

De uitvoering van de voorwaardelijke invrijheidstelling is een ketenproces. Voor DJI is de belangrijkste taak: het uitbrengen van advies aan het Openbaar Ministerie over het opleggen van de bijzondere voorwaarden en eventueel over uitstel of achterwege laten van de voorwaardelijke invrijheidstelling (zie artikel 15a lid 6 Wetboek van Strafrecht).

DJI heeft een taak in het signaleren van de datum waarop een gedetineerde in beginsel in aanmerking komt voor v.i.. Om uitvoering te geven aan deze taak is een handleiding opgesteld waarin het werkproces en inhoudelijke richtlijnen voor de advisering over de voorwaardelijke invrijheidstelling zijn weergegeven. Het tijdig via het Informatiepunt Detentieverloop informeren van slachtoffers en nabestaanden dient te zijn gewaarborgd in de werkprocessen van de inrichtingen. Zie het gestelde onder vrijhedenbeleid.

Referentie SMR/EPR/overig N.v.t.

E

Maatschappelijke reïntegratie

E.19 Voorbereiding reïntegratie en nazorg

De inrichting beschikt over werkende systemen en procedures om voor gedetineerden de aansluiting op maatschappelijke vervolgvoorzieningen te bewerkstelligen.

NORMENKADER

Regelgeving

De op 24-2-2014 gewijzigde Regeling selectie plaatsing en overplaatsing van gedetineerden in verband met de invoering van promoveren en degraderen van gedetineerden.

Handleiding Dagprogramma DBT maart 2013, Handboek nazorg voor medewerkers maatschappelijke dienstverlening 2013.

Uitvoeringsbeleid

DJI zorgt er samen met gemeenten voor dat de relevante basisvoorzieningen voor terugkeer uit detentie op orde zijn (zo nodig met behulp van maatschappelijke organisaties), waarbij trajecten tijdens detentie zo veel mogelijk aansluiten op lopende maatschappelijke trajecten. Volwassen gedetineerden worden in het kader van nazorg op vijf leefgebieden ondersteund. Dat zijn: een geldig identiteitsbewijs, inkomen/dagbesteding, schulden, zorg en huisvesting/onderdak direct na ontslag uit detentie.

DJI maakt standaard binnen twee werkdagen melding van aanvang detentie (bij gemeenten) van alle gedetineerden.

Binnen tien werkdagen worden gemeenten door DJI geïnformeerd over de reïntegratie en nazorg van gedetineerden m.b.t. de vijf leefgebieden.

Uitzondering: m.b.t. gedetineerden in het arrestantenregime worden gemeenten na 1 maand door DJI geïnformeerd over de reïntegratie en nazorg van gedetineerden m.b.t. de vijf leefgebieden.

Dit gebeurt via het Digitale Platform Aansluiting Nazorg (DPAN).

Tot slot is DJI op verschillende niveaus vertegenwoordigd in het Veiligheidshuis

Referentie SMR/EPR/overig Art. 81 SMR; art.107.4 EPR.

E.20 Reïntegratietrajecten

De inrichting biedt aan daarvoor in aanmerking komende gedetineerden op reïntegratie gerichte activiteiten en trajecten aan en werkt daarbij effectief samen met relevante externe partners.

NORMENKADER

Regelgeving

De missie van de Dienst Justitiële Inrichtingen voorziet in het leveren van een bijdrage aan de veiligheid van de samenleving door de tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen en vrijheidsbenemende maatregelen en door de aan onze zorg toevertrouwde personen de kans te bieden een maatschappelijk aanvaardbaar bestaan op te bouwen.

Art. 2.2 Pbw formuleert de reïntegratiedoelstelling van het Nederlandse gevangeniswezen: de tenuitvoerlegging van de straf dient zoveel mogelijk dienstbaar te worden gemaakt aan de terugkeer in de samenleving.

Regeling van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie houdende wijziging van de Regeling selectie plaatsing en overplaatsing van gedetineerden in verband met de invoering van promoveren en degraderen van gedetineerden d.d. 24-2-2014.

Handleiding Dagprogramma DBT maart 2013, Handboek nazorg voor medewerkers maatschappelijke dienstverlening 2013.

Convenant tussen VenJ en VNG met faciliterende rol van DJI.

Referentie SMR/EPR/overig art. 103.2 en 106 EPR.

F

Personeel & Organisatie

Het is niet de taak van de Inspectie om de bedrijfsvoering en/of het organisatorisch functioneren van inrichtingen door te lichten. Toch zijn er binnen iedere inrichting thema's aan de orde die het functioneren van de organisatie als geheel kunnen beïnvloeden en een zodanig effect kunnen hebben op de kwaliteit van het primaire detentieproces dat deze bij een doorlichting niet buiten beschouwing mogen blijven. Het gaat dan onder meer om de vraag of de personeelsbezetting kwalitatief en kwantitatief op orde is, of er binnen de organisatie voldoende effectief wordt gecommuniceerd, of de medewerkers hun werkzaamheden integer (kunnen) uitvoeren, of de medewerkers zich betrokken vinden bij de organisatie, op de hoogte zijn van waar de organisatie voor staat en wat zij wil bereiken en welke rol de medewerkers daarin vervullen.

De IVenJ wil daarnaast ook nagaan of de organisatie (meestal: vestiging) met regelmaat haar functioneren op onderdelen of als geheel evalueert. Om die reden is bij een aantal voorgaande criteria in dit toetsingskader een norm met betrekking tot de dimensie evaluatie opgenomen. Bij criterium F.24 worden al deze evaluatienormen voor de organisatie als geheel in beschouwing genomen. Als zodanig is het criterium evaluatie een oordeel over de mate waarin de inrichting actief – en in staat – is om haar eigen functioneren met regelmaat te bespiegelen en beoordelen.

F.21 Personele zorg en -inzet

De inrichting heeft de personele inzet van de inrichting kwalitatief en kwantitatief op orde en stimuleert de betrokkenheid van medewerkers bij de organisatie.

NORMENKADER

Regelgeving

Om de personele zorg en inzet te optimaliseren worden onder meer de volgende instrumenten ingezet:

Functioneringsgesprekken, opleidingsplan, deelname sport en communicatie, afname Fit Vaardigheidstest, professionele weerbaarheid, verzuimbeleid en medezeggenschap.

Referentie SMR/EPR/overig Art. 81 EPR; art. 47 SMR

Art. 72.2. EPR stelt o.a. dat het inrichtingspersoneel doordrongen moet zijn van de doelstellingen van het gevangeniswezen en dat het inrichtingsmanagement leiding moet geven aan de processen die leiden tot het behalen van die doelstellingen.

Art. 76 en 77 EPR stellen, analoog aan de SMR, dat inrichtingspersoneel zorgvuldig moet worden geselecteerd met nadruk op integriteit, menselijkheid, professionaliteit en geschiktheid voor het complexe werk.

In zijn General Report 2001 stelt het CPT dat juist opgeleid personeel de hoeksteen is van een humaan gevangeniswezen.

F.22 Communicatie

De in- en externe communicatie van de inrichting functioneren naar behoren.

NORMENKADER

Regelgeving

N.v.t.

Uitvoeringsbeleid

Richtlijnen DJI over communicatie. In 2012 is het zgn. Corporate Communicatieplan binnen DJI geïntroduceerd waardoor elke inrichting over een eigen communicatieplan moet beschikken.

Referentie SMR/EPR/overig art. 87.1 EPR.

F.23 Integriteit

De medewerkers van de inrichting oefenen hun functies integer uit.

NORMENKADER

Regelgeving

Integriteitsbeleid DJI d.d. 25 november 2013 (intranet).

Circulaire beleid ten aanzien van onderzoeken met (vermoedelijke) integriteits-schendingen d.d. 1 augustus 2013.

Gedragscode DJI d.d. 18-10-2010.

Referentie SMR/EPR/overig art. 77 EPR.

F.24 Evaluatie

De inrichting evalueert periodiek de verschillende aspecten van haar functioneren en stelt op basis daarvan beleid en uitvoering bij.

NORMENKADER	DJI toetst de kwaliteit van de uitvoering van het beleid met behulp van de volgende instrumenten: • A3-systematiek. • Planning en control-cyclus. • Gedetineerdensurvey. • Medewerkerstevredenheidsonderzoek. • Audits Safety, security, and housing (SSH). • Audits (psycho)medische zorg. • Incidenteel via evaluaties van de samenwerking met externe partners in het kader van de reïntegratie zoals reclasseringsorganisaties, ketenzorgpartners en gemeenten.
-------------	--

Referentie SMR/EPR/overig N.v.t.

Bijlage

Afkortingen

BHV	Bedrijfs hulpverlening
BVA	Bevolkingsadministratie
CPT	European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment
CvT	Commissie van Toezicht
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
Foba	Forensische begeleidingsafdeling
FSU	Forensische Schakel Unit
fvt	fysieke vaardigheidstest
EPR	European Prison Rules
ESA	Externe Security Audit
IBA	Individuele Begeleidingsafdeling
IBT	Intern Bijstands Team
IGZ	Inspectie voor de Gezondheidszorg
ISt	Inspectie voor de Sanctietoepassing
IvenJ	Inspectie Veiligheid en Justitie
MDO	Multi disciplinair overleg
mmd	medewerker maatschappelijke dienstverlening
mpc	meerpersoonsgebruik
mta	medewerkerstevredenheidsonderzoek
RI&E	Risico-inventarisatie en -evaluatie
Pbw	Penitentiaire beginselenwet
PM	Penitentiaire Maatregel
PMO	Psycho Medisch Overleg
PPO	Praktisch Penitentiair Optreden
Risc	Risico inschattingsschaal
RSJ	Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming
SSH	Safety, Security and Housing
SMR	Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (Verenigde Naties)
Sv	Wetboek van Strafvordering
SvJ	Staatssecretaris van Justitie
TR	Terugdringen Recidive
uc	urinecontrole
v.i.	voorwaardelijke invrijheidstelling
ZBBI	Zeer Beperkt Beveiligde Inrichting

Missie Inspectie Veiligheid en Justitie

*De Inspectie Veiligheid en Justitie houdt voor de samenleving, de ondertoezichtgestelden en de politiek en bestuurlijk verantwoordelijken
toezicht op het terrein van veiligheid en justitie
om inzicht te geven in de kwaliteit van de taakuitvoering en de naleving van regels en normen,
om risico's te signaleren
en om organisaties aan te zetten tot verbetering.
Hiermee draagt de Inspectie bij aan een veilige en rechtvaardige samenleving.*

Dit is een uitgave van:

Inspectie Veiligheid en Justitie
Ministerie van Veiligheid en Justitie
Turfmarkt 147 | 2511 DP Den Haag
Postbus 20301 | 2500 EH Den Haag
communicatie@inspectievenj.nl

www.ivenj.nl

Januari 2015 | Publicatienummer: J-26281

*Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.
Vermenigvuldigen van informatie uit deze publicatie is toegestaan,
mits deze uitgave als bron wordt vermeld.*